

PETROVICS EMIL

KODÁLY ZOLTÁN A MAGYAR NEMZET ZENESZERZŐJE¹

Köszönöm a szót Szokolay Sándor elnök úr és tisztelt Közgyűlés! Pár szót szeretnék csak mondani, nevezetesen azokat, amelyeket lényegében megismételném, amelyeket 15 évvel ezelőtt az alakuló közgyűlésen elmondtam. Mert úgy érzem, hogy mindmáig aktuálisak.

Kertész Lajoson kívül – Kodály műveiről igazán nem sok szó volt, mint zeneszerzőről. Én is úgy gondolom, hogy a Társaságnak figyelembe kellene vennie azt, hogy Kodály szerepét nem lenne szabad a magyar közéletben, a magyar tömegkommunikációban, a Magyarországról szóló híradásokban mesterségesen redukálni arra, hogy a pedagógia, a Kodály módszer, a világszerte ismert Kodály-módszer és így tovább és így tovább.

Azt gondolom, hogy ma a zeneszerzésnek a magyar kultúrának a magyar zenei életnek szervezesebb részévé kellene tenni a Kodály-i életművet, a zeneszerzői életművet.

Itt sok beszámoló hangzott el arról, hogy milyen rendezvények voltak, ez nagyon szép dolog, hogy a Fészek-Klubban, vagy egy emléktáblánál énekelünk Kodály-műveket, de ha utána gondolkodom annak, hogy Kodálynak olyan zenekari művei: mondjuk a Concerto vagy a Szimfónia, vagy olyan színpadi művei, mint a Székely fonó immáron nem tudom mióta nem szerepelt a Magyar Állami Operaház műsorán. Akkor azért elég furcsa érzésekkel telítődöm. Azt gondolom, hogy az iskolában való nevelés is jó lenne, ha Kodály műveire összpontosulna. Elnézést, hogy mint a csapos beleszólok ebbe a dologba, de sokszor tapasztaljuk, és ezt Szokolay elnök úr is tanúsíthatja, hogy a zeneszerző felvételizők a Zeneakadémián bizony rendkívül rosszul ismerik Kodály műveit. Szeretném azt mondani, hogy néhány kórusművén kívül a Hány Jánost ismerik. Azt, hogy a Magyar Népzene sorozat létezik egyáltalán, olyan újdonság számukra, amikor felhozatom első évben, hogy ismerik-e Molnár Annát mondjuk, hogy azt mondják: ez mi? A Páva-variációkat nem ismerik, a Te Deumot nem ismerik, a Psalmust többé-kevésbé szokták.

¹ Elhangzott a Magyar Kodály Társaság 1993. november 27-i Közgyűlésén a Fészek Klub nagytermében. Megjelent a Magyar Kodály Társaság hírei c. kiadványban (1993). Az újra közlést Petrovics Emil kétszeres Kossuth-díjas zeneszerző, tanár születésének 95. évfordulóján kívül szavainak mindmáig érvényes aktualitása is indokolja.

Szeretném azt mondani, hogy nem hiszem, hogy olyan nagyon elégedettek lehetünk azzal, hogy Kodály művei hogyan élnek a magyar tudatban. Szeretnék még valamit hozzátenni: nagyon érdekes lenne elemezni, hogy amikor a számítógépet kitalálták, akkor az amerikaiak úgy politizáltak, hogy leszámolták, hogy a Szovjetunió lapjában hányszor van Sztálin, hányszor van Molotov, és így tovább, és ebből vontak le következtetéseket arra nézve, hogy merre fog a Szovjetunió fejlődni vagy visszafejlődni. Nagyon érdekes lenne, hogy Kodály nevét leszámoltatnánk az utolsó két-három évben, hogy hányszor írták le és főleg, hogy milyen kontextusban írták le. Hogy a műveiről volt-e szó? Vagy a magyar zeneszerzőről? Én tudom, hogy manapság a magyar szó egy kicsit sokakat irritál, ha túl sokat beszélünk róla. Mégis amit Ő megteremtett az valóban csodálatosan magyar zeneszerzés és ezt bizony nem nagyon ismerjük. Nem rólunk van szó természetesen, hanem az ifjúság például egyáltalán nem ismeri.

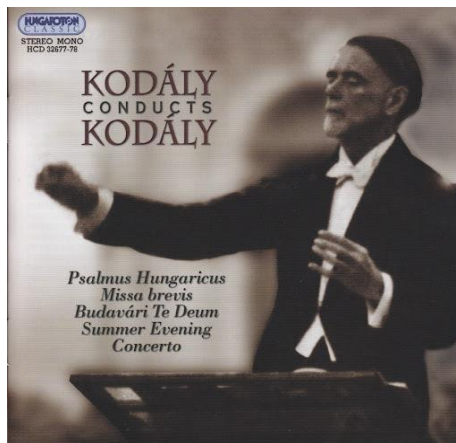
Én tanítok a Színház- és Filmművészeti Főiskolán több mint harminc éve, több ezer fiatal embert felvételiztettem ott. Semmit nem ismernek Kodálytól, ha megkérdezem Őket a felvételi vizsgán. Kicsit lemosolyogják.

A sajtón az elmúlt nem a három, hanem harminc évben, mindent elkövetett, hogy Kodály valahogy bagatellizálja. Nem tudom, hogy ezt észrevették-e? Sőt nagyon gyakran Bartókot-kijátszották Kodály ellen. Ez is egy nagyon gyakori trükk. Akik kijátsszák Kodály ellen, azok tulajdonképpen arra várnak, hogy egy második etapban Bartókba rúgjanak bele. Mert ez is megtörtént elég sokszor. Azt gondolom, hogy a Magyar Kodály Társaságnak – ha már a Magyar Kodály Társaságról van szó, – akkor nem csak az a dolga, hogy a hazai Kodály totalitást képviselje, beleértve a tudományt, a zeneszerzést, pedagógiát – és így tovább. De kiemelten kellene – és azt hiszem ma rendkívül aktuális kérdés –, hogy kiemelten kezelni a Kodály életművet. A tudománnyal foglalkoznak, azzal talán azzal sem egész rendesen, a pedagógiával nagyon sokan foglalkoznak – talán azzal sem egészen rendesen, – de az életművel most nagyon fontos lenne.

Én úgy érzem, hogy az egész magyar zene helyzete többek között attól is megrendülhet, hogy Kodály szerepét bagatellizálva, kicsit lemosolyogva szerkesztik be a műsorokba. Lehet bora Filharmónia műsorrendjében sokat szerepel, (nem szerepel olyan sokat,) de ha Kodály többet szerepelne, akkor azt hiszem, hogy mi is többet szerepelnénk. Megnéztem most nem ezzel az üléssel kapcsolatban – a Filharmónia zenekari koncertjeinek a programját: novemberben 39 zenekari koncert van, ezen kettő magyar művet játszanak. Az

egyik Sári József műve, amelyet a miskolci zenekar játszott, a másik Csemiczky Miklós igen tehetséges, most már nem is annyira fiatal embernek az oratóriuma. Amit nem a Konzi, hanem a Tanárképző Zenekara játszott el, Szabó Tibor vezényletével, és a Rádió Énekkar közreműködésével. Összesen ez kettő. Tizenkilenc koncert van decemberben, ahol egyetlen műként Durkó Zsolt hegedűversenye szerepel

Azt gondolom, hogy ez egyenes következménye annak, hogy Kodályt sem játsszuk annyit amennyit kell, és nem játsszuk azokat a műveit. Lehet azt mondani – és nézzünk egymásra – valaki azt mondta, hogy egymás között vagyunk, – a Concerto és a Szimfónia nem a legnépszerűbb művei közül való, de azt gondolom, hogy azon kellene a fejet törni, hogy hogyan kell ezt úgy interpretálni, hogy ez valóban hatásos, és sikeres koncertszám legyen. Mert nagyon sok népnek ilyen zeneszerzője egyáltalában nincsen. A C-dúr szimfóniánál és a Concertónál csak sokkal rosszabb művei vannak azon zeneszerzőknek, akiket játszanak, mert nemzeti zeneszerzők. Bocsánatot kérek: Kodály nemzeti zeneszerző, a magyar nemzet zeneszerzője! Én azt gondolom, hogy a Nemzetközi Kodály Társaság nyilván sok minden mással foglalkozik, de a Magyar Kodály Társaságnak ezt evidenciában kellene tartania. És a szellemiséget valahogy változtatni kellene.

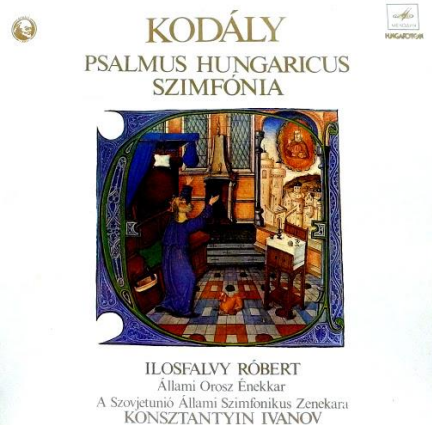

[Concerto for orchestra: I. Allegro risoluto \(4:41\)](#)

[Concerto for orchestra: II. Largo \(9:02\)](#)

[Concerto for orchestra: III. Tempo primo\) 5:19\)](#)

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, vezényel a szerző
© 2011 HUNGAROTON RECORDS LTD.

C-dúr szimfónia: I. Allegro (10:54)

C-dúr szimfónia: II. Andante moderato (10:27)

C-dúr szimfónia: III. Vivo (7:17)

© 1963 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Még egy utolsó, kis rövid javaslatom, ha csak nem felejtettem el valamit, magamat beleértve természetesen, azt gondolom, hogy a Társaságot fiatalítani kellene. Azt gondolom, hogy nagyon jó hatással volt a fiatal zeneszerzőkre az a tavalyi kecskeméti pályázat: azon például nyertek fiatalok, azokat jó lenne felhívni, hogy jöjjenek a tagok közé.

Önök, akik valamilyen módon csatlakoznak, – például van egy ösztöndíj a minisztériumban, – aminek szerencsém van a zsűrijének tagja lenni, és ez publicitász igazán kap. Azt, hogy Kodály nevével fémjelzetten a fiatal zeneszerző zeneszerzők egzisztenciáját – és zenetudósok, ezt is szeretném nyomatékosan hangsúlyozni, – a zenetudósok kapnak igen jelentős ösztöndíjat, hogy nyugodtan dolgozhassanak és pályájukat elkezdhessék nyugodtan. Én azt hiszem, hogy Önök közül is legfeljebb, ha páran tudnak arról, hogy van egyáltalán ilyen Kodály ösztöndíj. És soha nem kap semmi fajta publicitást. Az a zenetudományi generáció, amely időnként nagyon rossz szavakat képes Kodályról mondani, az ösztöndíjban részesül, és így kezdi a pályáját.

Lehet, hogy én gorombaságokat mondok, de én ilyeneket szoktam, ezért szíves elnézésüket kérem. a pályáját.

Még egyet: Kodály kamarazenéje sincs eljátszva. Nem játsszák koncerteken a darabjait, pedig azok aztán igazán olyan briliáns remekművek, és annyira sikeres művek, hogy mindig elcsodálkozom, hogy vajon miért.

Teljes lejátszási lista megtekintése (22 felvétel)

© 1995 HUNGAROTON CLASSIC LTD.

Zárásul, boldogult opera-igazgató koromból elmesélek egy példát. Felújítottuk a Háry Jánost, jól-rosszul, az első rész még jó volt, a második rész már nem annyira sikerült, mindegy – de azért szép előadás volt. Egy fiatal karmesternek azt mondtam – akit én kezdtem el dirigáltatni az Operaházban, akinek én mondtam, hogy álljon be dirigálni, – hogy vegye át legyen szíves és tanulja meg a Háryt Tanár úr én nem szeretem a Háryt – mondta. Egészen biztos, hogy nem ismerte a Háryt. Megkapta azokat a sugallatokat, amelyeket megkap a ma zenésze Magyarországon. Az a benyomásom, hogy Kodály Zoltánt mi nem vesszük tudomásul, hogy Kodály Zoltán az évtizedek alatt elszigetelődött a saját hazájában, akár hiszik, akár nem. Így egy-más közt ezt nem érezzük. De ha kimennek az utcára, kezükbe veszik a lapokat, megnézik a műsorokat, meghallgatják a rádióműsorokat, a róla szóló ismertetést, a róla szóló kommunikéket, azt, hogy miként vannak a dolgok – végül is azt kell mondanom, hogy elszigetelődött a saját hazájában. És azt gondolom, hogy a Kodály Társaságnak egyik legfőbb céljának annak kellene lennie, hogy ezt megszüntesse. És abból a ketrecből, amibe nagyon elegánsan időnként be-be zárják Kodály Zoltánt – onnan őt kiszabadítsák.

95 éve született Petrovics Emil zeneszerző, a Színház- és Filmművészeti Főiskola és a Liszt Ferenc Zeneakadémia tanszékvezető főiskolai tanára, a magyar szerzői jogvédő szervezet (későbbi nevén az Artisjus) elnöke, a Magyar Állami Operaház igazgatója, majd főigazgatója/főzeneigazgatója. (Kroó György (Élet és Irodalom, 1973/7.), Petrovics Emil (MR, 1971, Zeneműkiadó Zeneélet, 1973 (Szerkesztette: Czigány György), továbbá Hamar Zsolt (Parlando 2011/4.), Réfi Zsuzsanna (Gramofon Könyvek, 2019)

(Parlando 2025/2.)